

NORGES BYGDEUNGDOMSLAGS INNSPILL TIL JORDBRUKFORHANDLINGENE 2023

Norges Bygdeungdomslag har vedtatt tre hovedprioriteringer foran vårens jordbruksforhandlinger.

1. Velferdsordninger må gis et reelt løft i årets jordbruksforhandlinger
2. At jordbruksforhandlingene resulterer i en økning i bondens inntekt tilsvarende en fjerdedel av det antatte inntektsetterslepet målt mot andre grupper.
3. At årets jordbruksforhandlinger gir signaler om en stabil og positiv utvikling av landbruksnæringa som sikrer framtidens bønder mulighet og motivasjon til å gå inn i næringa.

For Norges bygdeungdomslag vil alltid vilkår for rekruttering stå høyest. Forholdene for rekruttering er imidlertid summen av alle tiltak vi forhandler om i jordbruksavtalen. Norges Bygdeungdomslag deler derfor innspillet vårt til Bondelagets forhandlingsutvalg i fem deler:

1. Inntektsløft for bonden
2. Satsing på velferdsordninger
3. Investeringsmidler
4. Klimaarbeid i landbruket
5. Sunn rekruttering, aktive produsentmiljøer, og levende bygder

I år har vi imidlertid lagt ved en ekstra prioritering. En Ung-bonde pakke som eksemplifiserer hva vi mener må gjøres for å få med seg ungdommen på en fremtid i jordbruket. I tillegg er dette en god anledning til å vise ønskede prioriteringer fra jordbrukets og statens side.

Årets forhandlinger kommer med et komplisert bakteppe i samfunnet ellers. De fleste inntektsgrupper ser ut til å møte reallønnsnedgang andre året på rad, mens landbruket har et sterkt behov for inntektsvekst og et politisk skifte. Mange viktige politiske prosesser skal også landes i dette oppgjøret. Det er derfor svært viktig at man inngår en god avtale. Som representanter for fremtidens landbruk ser vi det som svært viktig at årets forhandlinger resulterer i økte inntektsmuligheter for bonden.

Besøksadresse

Landbrukets Hus
Hollendergata 5
0190 Oslo
3. etasje

Postadresse

Norges Bygdeungdomslag
PB. 9377, Grønland
0135 Oslo

E-post: hei@nbu.no
Tlf.: 22 05 48 00

www.nbu.no

Et nødvendig løft for unge bønder

Ungdommen er fremtiden i næringa. Samtidig er det ungdommen som tydeligst kjenner utfordringene næringa opplever, med dårlig likviditet og økonomi. Norges Bygdeungdomslag ser det som nødvendig at ungdommen som er kommet inn, og skal inn i næringa løftes ekstra i årets jordbruksforhandlinger.

En Ung-bonde pakke vil gi ungdommen som er ferske i næringa et sårt trengt løft samtidig som det gir regjeringa og Bondelaget mulighet til å sette en reel retning på politikken. Man kan tydeligere vise hvor man vil, uten kostnaden ved å sende hele næringa i den retningen. Noen av tiltakene er tenkt som midlertidige, eksempelvis Velferdsordningene, som skal være like gode for alle. Vi i anerkjenner imidlertid at det kan være vanskelig å oppnå full uttelling i år. Det er derfor ønskelig og prioritere utsatte grupper, heller enn å løfte alle litt.

Norges Bygdeungdomslags Ung-bonde pakke består av:

1. Velferdsordninger som sikrer den unge bonden mulighet til en frihelg i måneden samt 35 fridager resten av året i tråd med innspillet fra NLT.
2. Produsenter med barn og forsørgeransvar, eller som er i svangerskap får dobbelt tilskuddsgrunnlag for å kompensere for kostnader, og gjør det mulig å være hjemme med sykt barn.
3. Investeringsmidler er særlig viktig for ungdom som tar over drifta hjemme, eller som har kjøpt seg en gård. Generasjonsskiftemidler må prioriteres for å stimulere til nødvendige investeringer. Nødvendige investeringer i løsdriftsfjøs må også stimuleres gjennom økte tilskuddssatser for unge produsenter.
4. En likviditetspakke til nye produsenter utbetalt første produsentår. Pakken bygger på tilskuddsgrunnlaget til forrige bruker og utgjør 50% av tilskuddsgrunnlaget.
5. Økt stimulering til overdragelse gjennom verktøy som tidligpensjonsordningen eller gjeninnføring av aldersdifferensierte tilskudd.

Inntektsløft for bonden

Enhver selvstendig næringsdrivende må drive med inntekter som forsvarer kostnadsnivået til bedriften. Slik situasjonen er i landbruket i dag er det få andre selvstendige næringsdrivende som ville byttet foretak med en gjennomsnittlig bonde.

Inntekten for bonden, både fra markedet, og fra budsjettmidler er for lav. En bærekraftig fremtid for landbruket innebærer både at bonden får ta ut en større pris i markedet, men og at den samla summen av statlige tilskudd økes og målrettes for å sikre et landbruk i hele landet. I fjor var behovet stort for å få med alle produksjoner over kostnadsturnamen

norsk landbruk opplevde. I år må vi starte den politiske snuoperasjonen gjennom en helhetlig satsing på distriktsjordbruket, med melkeproduksjonen i spissen.

Inntekt er landbrukets viktigste rekrutteringstiltak og er essensielt for å opprettholde aktive produsentmiljøer over hele landet.

Norges Bygdeungdomslag krever at:

- Årets jordbruksforhandlinger krever til et betydelig inntektsløft for bonden. Inntekt er landbrukets viktigste rekrutteringstiltak
- Jordbruksforhandlingene særlig fører til en inntektsvekst for distriktsbonden.
- At bonden sikres kostnadskompensasjon for prisstigningen på viktige innsatsfaktorer.
- Kanaliseringspolitikken videreføres for å opprettholde matproduksjon i hele landet.
- Det arbeides videre for å sikre et sterkt tollvern slik at produsenter kan ta ut en større andel av inntekten sin i marked. I første omgang ved å gå over til prosenttoll der det er lønnsomt.

Budsjettmidler

Inntil det er skapt tilstrekkelig handlingsrom i markedet må staten belage seg på å ta mer enn 1/3 av inntektsøkningen til den norske bonden over budsjettmidlene. Tilskudd fra staten må i år prioriteres for å sikre et landbruk i hele landet. Budsjettmidlene må prioriteres for å sikre marginaliserte produksjoner i distrikts-Norge et løft. I fjor ble tak på flere tilskudd fjernet for å sikre kostnadskompensasjon for de største brukene. Samtidig arbeider en partssammensatt gruppe med strukturvirkemidler i jordbruksavtalen. Norges Bygdeungdomslag legger til grunn at partene lander på en løsning som ivaretar små og mellomstore bruk, og som ikke fører til større strukturrasjonalisering i norsk jordbruk.

Norges Bygdeungdomslag krever at:

- Staten tar en større andel av inntektshevingen så lenge markedssituasjonen begrenser inntektsutviklingen fra markedet.
- Budsjettmidlene fra årets jordbruksoppgjør prioriteres til marginaliserte produksjoner i distrikts-Norge.

Markeds- og Produksjonsregulering

Ved en betydelig inntektsvekst for produsenter vil det alltid være en risiko for overproduksjon i markedet. Dette fører til lavere priser og en vanskelig situasjon for bonden. Samtidig er norsk landbruk prisgitt viktige ordninger som hente- og leveringsplikt for å sikre rekruttering og landbruk i hele landet.

Skal vi sikre rekruttering til melkeproduksjonen er det viktig at vi sikrer en stabilt lavere pris på melkekvoter. Det skal ikke lønne seg å leie ut kvoter, på bekostning av aktive produsenter. Norges Bygdeungdomslag ønsker derfor å senke kvotetaket betydelig. Arbeidet som gjøres i den partssammensatte gruppen som ser på kvoteleie må føre til en begrensning på utleie til gode for den aktive melkeprodusenten.

Norges Bygdeungdomslag krever at:

- Kquotetaket på melk senkes til 500.000L
- Det innføres makstid på utleie av melkekvoter på ti år.
- Det blir mindre lønnsomt å leie ut kvoter

Satsing på velferdsordninger

En satsing på velferdsordninger vil være essensielt om bonden skal kunne ta aktiv del i samfunnet rundt seg i fremtiden. Det handler om mulighet til å reise på ferie, mulighet til å følge unger på fotballkamp, og et verdig sikkerhetsnett om du skulle havne i uføre, eller ha behov for avløsning. I en tid der det er stadig mer fokus på bondens psykiske helse, er velferdsordningene blant de viktigste ordningene som kan bidra til å lette byrden på enkeltbonden. For ungdom i landbruket er dette en hovedprioritering i årets forhandlinger.

I dag tvinges høygravide kvinner i fjøset. Det er ikke nødvendigvis fordi de vil det, men fordi de ikke ser noen annen utvei. Å leie inn avløser er dyrt og velferdsordningene er for dårlige. I dag er det et umulig regnestykke som skal gå opp for bonden før og etter en fødsel. Bonden har i dag ikke tilstrekkelig muligheter for avløsning knyttet til svangerskap og fødsel. Det bør være jordbrukets øverste prioritet i forhandlinger om velferdsordninger at tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel får et løft som sikrer unge kvinnelige bønder sikkerhetsnettet de fortjener!

Videre bør de øvrige velferdsordningene løftes gjennom en økt bevilgning til velferdsordninger i landbruket. Fremtidens bønder ønsker å kunne ta med ungene på ferie en uke på sommeren. Tidligpensjonsordningen sikrer at ungdom kan ta over gården

Besøksadresse

Landbrukets Hus
Hollendergata 5
0190 Oslo
3. etasje

Postadresse

Norges Bygdeungdomslag
PB. 9377, Grønland
0135 Oslo

E-post: hei@nbu.no
Tlf.: 22 05 48 00

www.nbu.no

tidligere, og landbruksvikarordningen sikrer bonden i krisesituasjoner. Det må også merkes at dekningen av landbruksvikarer er for lav. Det er til tider umulig for bonden å skaffe hjelp når det trengs. En økning av velferdsordningene vil og avhjelpe dette

Norges Bygdeungdomslag krever at:

- Tilskudd til avløser ved svangerskap og sykdom gjøres til en av jordbrukets hovedprioriteter ved årets jordbruksoppgjør.
- Tilskudd til velferdsordninger økes sammen med avløsertilskuddet.
- Ordningen med avkortning av tilskudd til sykdomsavløsning må fjernes.

Investeringsmidler

Bonden står i dag ovenfor store investeringskrav til tross for at lønnsomheten er dårlig. Melke- og ammekuproduksjonen er særlig utsatt med løsdriftskravet som trer i kraft i 2034, men investeringsbehovet er og stort i andre deler av landbruket.

Løsdriftsfjøs

Bondelaget må arbeide videre for å sikre separate investeringspakker til omlegging av båsfjøs utenfor jordbruksavtalens rammer. Kostnadene for ombyggingen har økt betraktelig den siste tiden, og de fleste båsfjøsene som står igjen har mindre anledning til å hente inn igjen investeringen fra markedet. Tak for støtte til enkeltprodusenter må økes og andelen av den totale kostnadsrammen som kan gis støtte til må økes.

En forutsetning for sunne og bærekraftige investeringer i landbruket er at en ikke investerer over gårdens produksjonsevne. Investeringer må gjøres innenfor ressursgrunlaget som er tilgjengelig for bonden.

Det er krefter i landbruket som ønsker en ny kamp om løsdriftskravet. Norges Bygdeungdomslag vil sterkt fraråde en ny omkamp. Jordbrukets faglags primæroppgave i denne saken må være å sikre at alle produsenter blir med etter 2034, ikke å søke nye omkamper.

Norges Bygdeungdomslag krever at:

- Omstillingen til løsdrift for melke- og ammekuprodusenter sikres gjennom en egen støtteordning utenfor jordbruksavtalens rammer
- Taket for støtte og andelen en kan få støtte til økes til henholdsvis 5 millioner og 50% av den totale kostnaden.

Besøksadresse

Landbrukets Hus
Hollendergata 5
0190 Oslo
3. etasje

Postadresse

Norges Bygdeungdomslag
PB. 9377, Grønland
0135 Oslo

E-post: hei@nbu.no
Tlf.: 22 05 48 00

www.nbu.no

Investeringer i andre produksjoner

I en politisk næring som landbruket må politikere ta ansvar for å delfinansiere investeringer som kommer som følger av politiske vedtak. Dette gjelder både dyrevelferdsinvesteringer og klimainvesteringer. Dagens situasjon vitner om at næringen er pålagt flere politiske investeringer enn enkeltbonden kan håndtere alene.

Frukt og grønt hadde tidligere en egen pott innenfor IBU-midlene som ble tatt bort i 2021. Norges Bygdeungdomslag ser det som viktig at denne delen av næringa har mulighet til å investere i ny teknologi og løsninger som gjør det lettere for produsenten å nå det norske markedet. Andelen forbrukere som er opptatt av å spise grønt øker stadig. Det er jordbrukets oppgave å sørge for at de først og fremst spiser norsk frukt og grønt.

Beredskapslagring for korn har i vår blitt aktuelt som følger av den internasjonale situasjonen. Dette må sikres gjennom midler utenfor jordbruksavtalen når det fra politisk hold signaliseres at dette først og fremst er et viktig beredskapstiltak.

Norges Bygdeungdomslag krever at:

- Det avsettes egne midler til investeringer i frukt- og grøntproduksjon over IBU-midlene.
- Beredskapslagring for korn sikres gjennom investeringsmidler utenfor jordbruksavtalens rammer.

Klimaarbeid i landbruket

Det er et stadig større press i samfunnet for å finne mer klimavennlige løsninger enn de vi bruker i dag, og landbrukssektoren er intet unntak. Dessverre er det per i dag lite økonomisk handlingsrom til slike tiltak hos bønder som allerede sliter med å finansiere den daglige drifta.

Landbrukets klimaavtrykk skal reduseres i trå med landbrukets klimaplan. En viktig del av dette arbeidet er klimarådgivningstjenestene som finansieres gjennom RMP. Bonden må få tilgang på kunnskap om nye dyrkningsmetoder og viktige klimagrep som kan gjøres på sin gård. Landbrukets klimakalkulator er videre viktig for å gi bonden mulighet til å ta klimasmarte valg på egen gård. Her må også bonden som skogeier oppfordres til å forvalte klimasmart.

BIONOVA er også et viktig tiltak for å sikre investeringer i bærekraftige løsninger i landbruket. Disse investeringene må imidlertid finansieres utenfor jordbruksavtalen.

Besøksadresse

Landbrukets Hus
Hollendergata 5
0190 Oslo
3. etasje

Postadresse

Norges Bygdeungdomslag
PB. 9377, Grønland
0135 Oslo

E-post: hei@nbu.no
Tlf.: 22 05 48 00

www.nbu.no

Det bør også jobbes for å dekke markedsandelen av økologisk produksjon. Kunnskap om økologiske prosesser kan også bidra i konvensjonell drift. En stor del av arbeidet med å bedre landbrukets klimaavtrykk er nettopp gjennom at vi skal bli bedre agronomer, utnytte ressursene bedre, og sørge for god drift av jorda.

Med et klima i endring er vil det også være økende fare for at produksjoner mister store avlinger som følger av ustabil vær og klima, slik som mange eplebønder opplevde våren 2021. Å få en avling ødelagt er økonomisk tungt for alle, men særlig for unge bønder som nettopp har etablert seg i produksjonen. Med økende konsekvenser av klimaendringer må jordbruket beklage seg på at avlingsskadeordningen vil brukes oftere de neste årene.

Norges Bygdeungdomslag krever at:

- Det legges til rette for et bærekraftig landbruk over hele landet. Alle bønder må kunne ta, og oppfordres til å ta smarte valg på sin gård.
- Det i år fokuseres på å legge så mye av ytterlige kostnader knyttet til investering i klimaøymed utenfor jordbruksavtalens rammer. Avtalen bør i år ha som hovedfokus å sikre bonden en sterkere inntekt.
- Klimarådgivning prioriteres gjennom satsing på RMP-midlene.
- Avlingsskadeordningen utvides til å inkludere sårbare produksjoner som i dag ikke er beskyttet av ordningen.
- Jordbruket arbeider for å dekke det økologiske markedet for mat.
- Det legges til rette for at bonden lettere kan gjøre grønne valg, som å levere tilbake landbruksplast.
- Styrke kulturlandskapstilskuddet og satsingen på utmarksbeite og seterdrift i de soner det er mulig for å øke norskandelen i foret, og for å bedre utnytte de ressursene som finnes i fjell, dal- og fjordstrøk.
- Det settes av penger i jordbruksavtalen til et grunntilskudd til alle produsenter som aktivt tar i bruk klimakalkulatoren.

Sunn rekruttering, aktive produsentmiljøer og levende bygder

En forutsetning for sunn rekruttering til og utvikling av landbruket er at det er driftsmuligheter i hele landet. Da må faktorer som inntektsmuligheter, velferdsordninger og øvrige rammevilkår være på plass for bonden som driver i dag, og den som skal ta over. Bonden må imidlertid og være en del av et fagmiljø. I dag ser vi at viktige deler av bondens kontaktpunkter med omverdenen, som veterinærtjenesten blir svakere.

Besøksadresse

Landbrukets Hus
Hollendergata 5
0190 Oslo
3. etasje

Postadresse

Norges Bygdeungdomslag
PB. 9377, Grønland
0135 Oslo

E-post: hei@nbu.no
Tlf.: 22 05 48 00

www.nbu.no

En bærekraftig rekruttering til landbruket krever en ekstraordinær satsing på alle overnevnte faktorer. Hvis vi i framtiden ønsker matproduksjon i Norge, trenger vi en ny retning i landbrukspolitikken. Politikken må tilpasses et landskap med mye fjell og lite matjord. Bonden som skal ta over om fem år må vite at det er inntektsmuligheter i næringa, at en kan få avløser for å ta seg en helg fri fra gården, og at nødvendige investeringer delfinansieres av staten. Statens og jordbrukets forhandlinger i år, vil påvirke fremtidens bønder og deres mulighet til å leve av ressursene på gården. Norges Bygdeungdomslag ser det derfor også som svært viktig at jordbruket i år bruker forhandlingsretten til å sikre bonden for framtida!

Norges Bygdeungdomslag krever at:

- Mentorordningen i landbruket videreføres
- Kravene til dyrevelferd opprettholdes, og det jobbes med en nullvisjon på dårlig dyrevelferd
- Unge bønder skal kunne etablere seg i landbruket uten å ta på seg umenneskelig gjeld.
- Det jobbes for å øke andelen kvinnelige bønder.
- Arbeidet med bønders psykiske helse styrkes. Det er viktig at folk tørr å snakke om sin psykiske helse, men jordbruket trenger også fagkompetanse på området.
- Gårdssparing for unge gis skattefradrag på samme måte som boligsparing for unge.

Dokumentet ble vedtatt av sentralstyret i Norges Bygdeungdomslag 05.03.2023

Besøksadresse

Landbrukets Hus
Hollendergata 5
0190 Oslo
3. etasje

Postadresse

Norges Bygdeungdomslag
PB. 9377, Grønland
0135 Oslo

E-post: hei@nbu.no
Tlf.: 22 05 48 00

www.nbu.no